

Väkivalta ja häirintä akavalaisien työssä

Artikkeli 16/2021

Artikkeli 16/2021

Kirjoittaja: Joonas Miettinen, tutkija, Akava Works

Avainsanat: Väkivalta, häirintä, työelämä

Päivämäärä: 25.11.2021

Yhteenveto

Akava Works -selvityksen mukaan noin joka viides akavalainen on joutunut työssään väkivallan tai sen uhan kohteeksi ja noin joka kolmas häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun kohteeksi. Väkivalta ja häirintä on sukupuolittunutta. Naiset joutuvat miehiä useammin väkivallan ja häirinnän kohteeksi.

Hieman yli kolmannes väkivaltaa tai epäasiallista kohtelua kokeneista akavalaisista kertoi, että työnantaja oli puuttunut kohteluun. Noin joka kymmenes väkivaltaa tai häirintää kohdannut kertoi, että väkivalta tai häirintä oli vähentynyt tai loppunut työnantajan toimenpiteiden jälkeen. Noin puolessa tapauksista työnantaja ei ollut puuttunut kohteluun. Hieman alle viidenneksessä tapauksista syynä oli se, että työnantaja ei tiennyt väkivallasta tai häirinnästä.

Akava Works

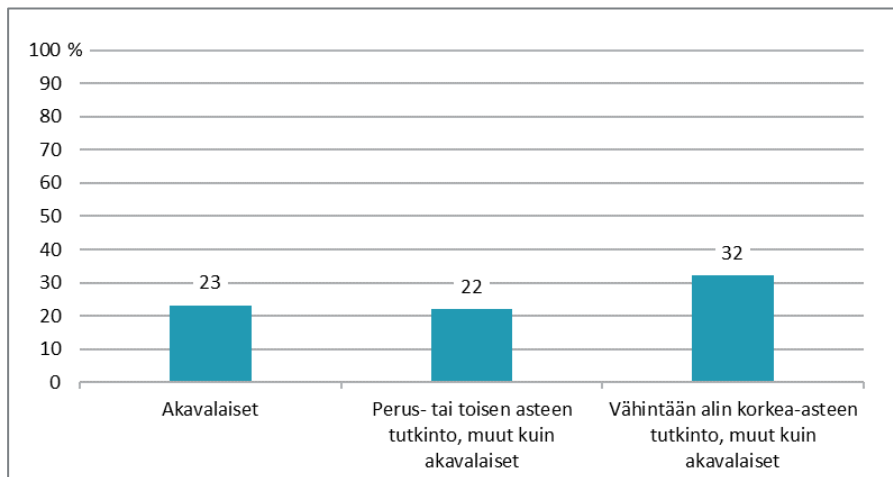
Akavan tiedontuotanto toimii nimellä Akava Works.

Akava Works tarjoaa monipuolisesti tietosisältöjä raportteina, selvityksinä ja tutkimuksina. Tavoitteenamme on lisäksi herättää yhteiskunnallista keskustelua erityisesti akavalaisille tärkeistä ja ajankohtaisista aiheista. Akava Works -sisällöt eivät ole Akavan virallisia kannanottoja.

Akava Works -sivusto on osoitteessa www.akavaworks.fi.

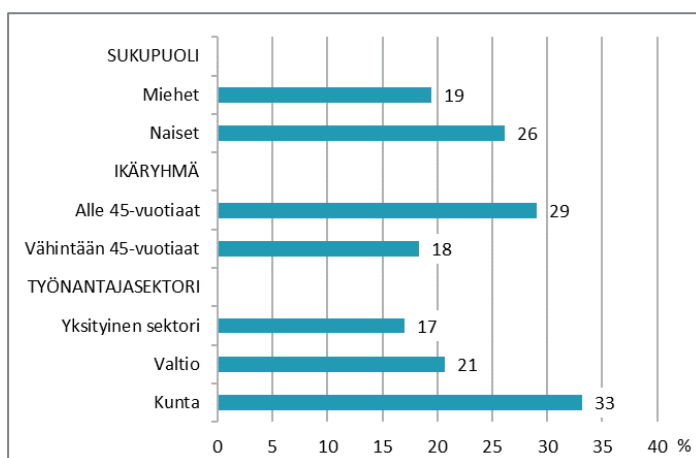
Naiset joutuvat miehiä useammin väkivallan kohteeksi

Työssä koettua väkivaltaa selvitettiin kysymällä, ovatko vastaajat joutuneet työssään väkivallan tai sen uhan kohteeksi edeltävien kolmen vuoden aikana. Kyselyn mukaan reilu viidennes akavalaisista on kokenut työssään väkivaltaa tai sen uhkaa. Muista korkeakoulutetuista väkivaltaa tai sen uhkaa oli kokenut noin kolmannes. Työssä koettu väkivalta on perus- tai toisen asteen tutkinnon suorittaneilla yhtä yleistä kuin akavalaisilla. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Väkivaltaa tai sen uhkaa edeltävien kolmen vuoden aikana kokeneet akavalaisuuden ja koulutustason mukaan.

Työssä koettu väkivalta on sukupuolittunutta. Suurempi osuus akavalaisista naisista kuin akavalaisista miehistä oli kokenut työssään väkivaltaa tai sen uhkaa. Väkivallan yleisyys vaihtelee myös iän ja työnantajasektorin mukaan. Suurempi osuus alle 45-vuotiaista akavalaisista kuin tätä vanhemmista oli joutunut työssään väkivallan tai sen uhan kohteeksi. Työssä koettu väkivalta on kunnissa työtä tekevillä akavalaisilla yleisempää kuin valtiolla tai yksityisellä sektorilla työtä tekevillä akavalaisilla. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Väkivaltaa tai sen uhkaa edeltävien kolmen vuoden aikana kokeneet akavalaiset sukupuolen, iän ja työnantajasektorin mukaan.

Taulukossa 1 on esitetty eri tahojen suunnalta koetun väkivallan tai sen uhan yleisyys akavalaisilla ja muilla palkansaajilla. Akavalaisilla on yleisintä, että väkivaltaa koetaan asiakkaan tai oppilaan taholta.

Akavalaisista kahdeksan prosenttia oli kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa asiakkaan taholta, seitsemän prosenttia oppilaan taholta, kahdesta kolmeen prosenttia oman työyhteisön jäsenen taholta ja neljä prosenttia työpaikan ulkopuolisen kollegan taholta. Oppilaan taholta koettu väkivalta tai sen uhka oli akavalaisilla yleisempää kuin muilla palkansaajilla ja asiakkaan taholta koettu väkivalta vähemmän yleistä kuin perus- tai toisen asteen tutkinnon suorittaneilla palkansaajilla. (Taulukko 1.)

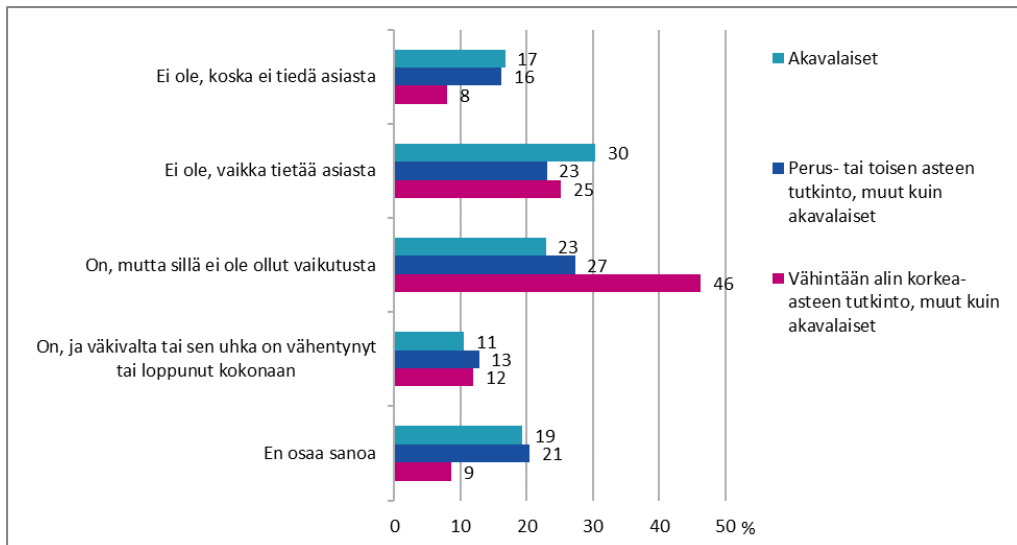
Taulukko 1. Kuinka yleistä eri tahojen suunnalta koettu väkivalta tai sen uhka on?

<i>Taho, jonka suunnalta väkivaltaa koetaan</i>	Akavalaiset	Perus- tai toisen asteen tutkinto, muut kuin akavalaiset	Vähintään alin korkeasteen tutkinto, muut kuin akavalaiset
Asiakas tai asiakkaaseen liittyvä henkilö	8 %	12 %	11 %
Oppilas tai oppilaan läheinen	7 %	2 %	3 %
Oman työpaikan ulkopuolinen kollega	4 %	0 %	5 %
Potilas tai potilaan läheinen	3 %	5 %	4 %
Oma esihenkilö	3 %	0 %	8 %
Oman työpaikan kollega, muu kuin oma esihenkilö	2 %	0 %	7 %
Muu henkilö	1 %	1 %	2 %

Vajaa puolet väkivallan tai sen uhan kohteeksi joutuneista akavalaisista vastasi, että esihenkilö tai muu työnantajan edustaja ei ollut puuttunut väkivaltaan. Syynä oli 17 prosentissa tapauksista se, että työnantaja ei tiennyt asiasta. Väkivaltaan ei ollut puututtu 30 prosentissa tapauksista, vaikka työssä koetusta väkivallasta tiedettiin. (Kuvio 3.)

Noin kolmannes väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneista akavalaisista vastasi, että työnantaja oli puuttunut kohdattuun väkivaltaan. Noin joka kymmenennen väkivaltaa kokeneen akavalaisen kohdalla väkivalta tai sen uhka oli vähentynyt tai loppunut työnantajan toimenpiteiden jälkeen. Noin joka viides vastasi, että työnantajan toimenpiteillä ei ollut vaikutusta koettuun väkivaltaan.

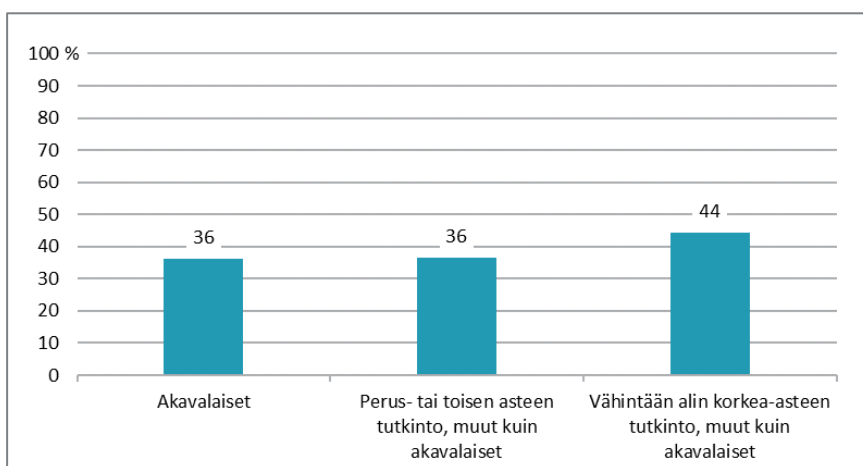
Työnantajan puuttuminen väkivaltaan tai sen uhkaan oli muilla korkeakoulutetuilla yleisempää kuin akavalaisilla. Toisaalta muilla korkeakoulutetuilla oli myös yleisempää, että työnantajan toimenpiteillä ei ollut vaikutusta koettuun väkivaltaan.

Kuvio 3. Onko esihenkilö tai muu työnantajan edustaja puuttunut työssä koettuun väkivaltaan tai sen uhkaan?

Joka kolmas akavalainen on joutunut epäasiallisen kohtelun kohteeksi

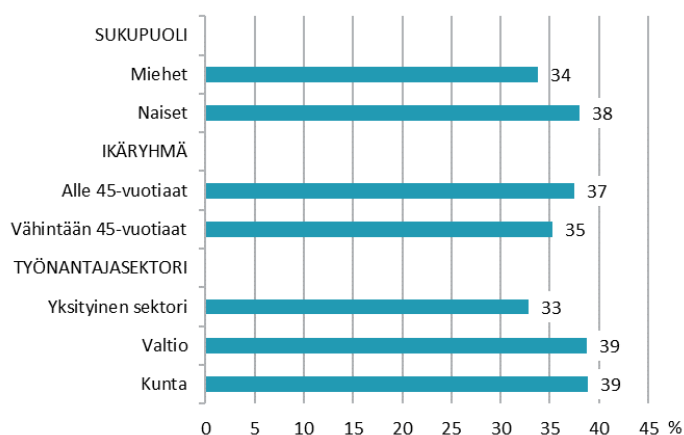
Työssä koetun häirinnän yleisyyttä selvitettiin kysymällä, ovatko vastaajat joutuneet työssään häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun kohteeksi edeltävien kolmen vuoden aikana. Kyselyn mukaan häirintäkokemukset ovat väkivaltakokemusten tapaan akavalaisilla vähemmän yleisiä kuin muilla korkeakoulutetuilla. Akavalaisista reilu kolmannes vastasi joutuneensa työssään häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun kohteeksi. Muista kuin akavalaisista korkeakoulutetuista häirintää tai epäasiallista kohtelua oli kokenut 44 prosenttia. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua edeltävien kolmen vuoden aikana kokeneet akavalaisuuden ja koulutustason mukaan.

Akavalaisista naisista hieman suurempi osuus kuin akavalaisista miehistä vastasi kokeneensa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua työssään. Ero naisten ja miesten välillä ei ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. Häirintäkokemusten yleisyydessä ei

havaittu myöskään ikäryhmien tai työnantajasektoreiden välisiä tilastollisesti merkitseviä eroja, vaikka nuorista ja julkisella sektorilla työtä tekevistä hieman suurempi osuus kuin muista akavalaisista vastasikin kokeneensa työssään häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua. (kuvio 5.)

Kuvio 5. Häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua edeltävien kolmen vuoden aikana kokeneet akavalaiset sukupuolen, ikäryhmän ja työnantajasektorin mukaan.

Akavalaisilla on yleisintä, että häirintää koetaan asiakkaan, oppilaan tai oman työyhteisön jäsenen taholta. Noin joka kymmenes akavalainen oli joutunut edeltävien kolmen vuoden aikana asiakkaan, oppilaan ja oman työyhteisön jäsenen häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun kohteeksi. Neljä prosenttia vastasi joutuneensa työpaikan ulkopuolisen kollegan häirinnän kohteeksi ja kolme prosenttia potilaan häirinnän kohteeksi. (Taulukko 2.)

Koulutustason mukaan esiintyy vaihtelua siinä, kenen taholta häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua koetaan. Esihenkilön taholta koettu häirintä tai muu epäasiallinen kohtelu oli korkeakoulutetuilla yleisempää kuin muilla palkansaajilla ja muilla kuin akavalaisilla korkeakoulutetuilla yleisempää kuin akavalaisilla. Oppilaan taholta koettu häirintä oli yleisintä akavalaisilla. Muilla kuin korkeakoulutetuilla oli taas yleisempää, että häirintää koettiin asiakkaan taholta.

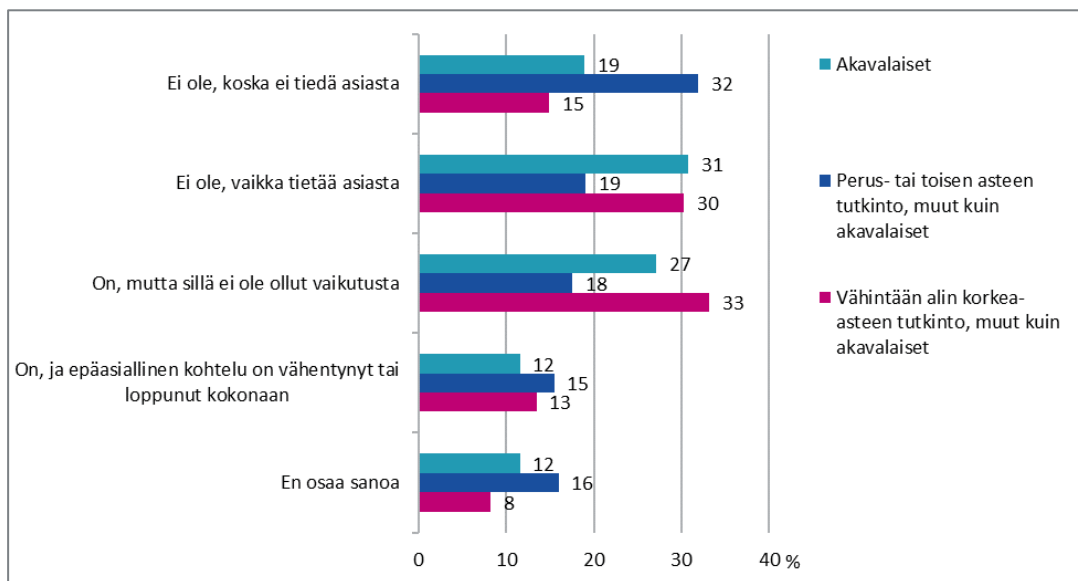
Taulukko 2. Kuinka yleistä eri tahojen suunnalta koettu häirintä tai muu epäasiallinen kohtelu on?

Taho, jonka suunnalta häirintää koetaan	Akavalaiset	Perus- tai toisen asteen tutkinto, muut kuin akavalaiset	Vähintään alin korkeasteen tutkinto, muut kuin akavalaiset
Oma työpaikan kollega, muu kuin oma esihenkilö	11 %	12 %	14 %
Asiakas tai asiakkaaseen liittyvä henkilö	10 %	17 %	15 %
Oma esihenkilö	10 %	4 %	16 %
Oppilas tai oppilaan läheinen	9 %	2 %	3 %
Oman työpaikan ulkopuolinen kollega	4 %	1 %	6 %
Potilas tai potilaan läheinen	3 %	4 %	4 %
Muu henkilö	2 %	2 %	2 %

Joka toisen häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua kokeneen akavalaisen esihenkilö tai muu työnantajan edustaja ei ollut puuttunut epäasialliseen kohteluun. Tapauksista 19 prosentissa syynä oli se, että työnantaja ei tiennyt asiasta. Häirintää kokeneista 31 prosenttia vastasi, että kohteluun ei ollut puututtu, vaikka siitä tiedettiin. (Kuvio 6.)

Häirintää kokeneista akavalaisista 39 prosenttia vastasi, että työnantaja oli puuttunut epäasialliseen kohteluun. Häirintää kokeneista akavalaisista 27 prosenttia vastasi, että vaikka epäasialliseen kohteluun oli puututtu, ei sillä ollut vaikutusta. Akavalaisista vastaajista 12 prosentilla epäasiallinen kohtelu oli vähentynyt tai loppunut kokonaan työnantajan puuttuttua asiaan.

Akavalaisilla oli vähemmän yleistä kuin muilla korkeakoulutetuilla, että työnantaja oli puuttunut epäasialliseen kohteluun. Toisaalta muilla korkeakoulutetuilla oli myös yleisempää, että työnantajan puuttumisella ei ollut vaikutusta. Perus- tai toisen asteen tutkinnon suorittaneilla oli yleisempää kuin akavalaisilla ja muilla korkeakoulutetuilla, että epäasialliseen kohteluun ei ollut puututtu, koska työnantaja ei tiennyt asiasta.

Kuvio 6. Onko esihenkilö tai muu työnantajan edustaja puuttunut epäasialliseen kohteluun? Häirintää kokeneiden vastausjakaumat akavalaisuuden ja koulutustason mukaan.

Työssä koettu väkivalta ja häirintä on sukupuolittunutta

Akavalaiset naiset joutuvat työssään väkivallan ja häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun kohteeksi useammin kuin akavalaiset miehet. Havainto ei yllätä. Aiemmissa väkivaltaa ja häirintää koskevissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia.

Tilastokeskus on selvittänyt Työolotutkimuksissa¹ työssä koetun väkivallan ja häirinnän yleisyyttä. Myös näissä tutkimuksissa on havaittu, että naiset joutuvat työelämässä miehiä useammin väkivallan ja häirinnän kohteeksi. Koetun väkivallan sukupuolittuneisuus on jopa vahvistunut 1990-luvun jälkeen. Aikaisempaa useampi nainen joutuu työssään väkivallan tai sen uhan kohteeksi. Miehillä ei ole tapahtunut havaittavaa muutosta saman ajanjakson aikana.

Työolotutkimuksen mukaan miesten ja naisten väliset erot koetun väkivallan yleisyydessä selittyvät suurimmaksi osaksi ammattialojen jakautumisella miesten ja naisten aloihin. Ammattialat, joilla koettu väkivalta on keskimääräistä yleisempää ja joissa on havaittu väkivaltakokemusten yleistymistä, ovat naisenemmistöisiä aloja. Näillä aloilla myös miehet kokevat keskimääräistä useammin väkivaltaa tai sen uhkaa.

Useamman kuin joka kolmannen väkivaltaa tai häirintää työssään kokeneen akavalaisen työnantaja oli puuttunut väkivaltaan ja häirintään. Osassa tapauksista työnantajan toimenpiteillä myös onnistuttiin muuttamaan työympäristöjä turvallisemmiksi. Vajaa kolmannes kuitenkin kertoi, että väkivaltaan tai häirintään ei ollut puututtu, vaikka asiasta tiedettiin.

Osa työssä koetusta väkivallasta tai häirinnästä jää edelleen raportoimatta työpaikoilla. Tämä on ongelmallista väkivaltaan ja häirintään puuttumisen näkökulmasta. Työpaikoilla tulisi olla ilmapiiri ja kanavat, joissa epäasiallisesta kohtelusta voi raportoida turvallisesti ja toimenpiteet, joilla väkivaltaan ja häirintää puututaan. Myönteistä kehitystä voidaan saada aikaan, kun yhä useammalla työpaikalla puututaan havaittuun väkivaltaan ja häirintään.

¹ Sutela, H., Pärnänen, A. ja Keyriläinen, M. 2019. Digiajan työelämä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018. Tilastokeskus.

Selvityksen toteutus

Kantar TNS keräsi selvitystä varten kyselyaineiston Akava Worksin toimeksiannosta. Kyselyaineiston analysoi ja raportoi Akava Works. Kysely toteutettiin touko–kesäkuun vaihteessa vuonna 2021. Kyselyyn vastasi 972 akavalaista palkansaajaa ikäryhmästä 20–64-vuotiaat ja 1 000 muuta kuin akavalaista palkansaajaa, jotka myös kuuluivat ikäryhmään 20–64-vuotiaat. Aineistot painotettiin niin, että akavalaisia edustava aineiston osa vastaa sukupuoli-, ikä- ja jäsenliittorakenteeltaan perusjoukkoa (akavalaiset palkansaajat) ja muita palkansaajia edustava aineiston osa vastaa sukupuoli-, ikä- ja koulutustasorakenteeltaan perusjoukkoa (muut kuin akavalaiset palkansaajat).